

СУЧАСНИЙ ЕТАП ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ В УКРАЇНІ

Федюшко Ю.М., к.т.н.

Федюшко М.П.

Таврійський державний агротехнологічний університет

Анотація: Структурне реформування в області освіти диктується необхідністю припинення кризи в освіті, яка зачіпає третину населення та зачіпає багато галузей і відомчі інтереси. На теперішньому етапі виникає потреба забезпечити сучасні вимоги щодо підготовки і перепідготовки кадрів при наявних бюджетних асигнуваннях з умовою збереження основних якісних характеристик системи освіти. Таким чином, в Україні сьогодні функціонує багатоступінчата освіта: молодший фахівець, бакалавр, фахівець, магістр. Ця освіта має свої слабкі та сильні сторони і з кожним роком удосконалюється та набирає обертів.

Ключові слова: багатоступінчата освіта, фахівець, освітньо-кваліфікаційний рівень.

Вступ. Діюча система освіти в Україні формувалася під час колишньої союзної цілісності і була збалансована відповідно до соціально-економічних потреб і ролі, яка відводилася Україні. У нинішніх умовах виникли радикальні структурні диспропорції між системою освіти, потребами і можливостями суспільства. Це стосується наступних проблем: визначення профілю і об'ємів підготовки фахівців, працевлаштування випускників; відомча розрізненість вищих учбових закладів, фінансування учбових закладів і т.д. Об'єктивно кажучи, держава опинилася в ситуації, коли вона вже не в змозі надавати послуги в сфері освіти, яка була утворена в інших соціально-економічних умовах [1, с.13].

У цих умовах остаточно загострилися кризові явища в освіті. Виникла необхідність здійснення заходів як оперативного характеру, так і структурного реформування системи освіти, оскільки практика використання перманентних заходів показала, що вони вичерпали себе і не в змозі кардинально вирішувати комплекс питань розвитку освіти в нових умовах. Більш того, якщо йти таким шляхом, то можуть бути безповоротно зруйновані фундаментальні основи нашої освіти, досягнення якої визнані в всьому світі.

Умови та методи досліджень. Першим (початковим) етапом структурного реформування в області освіти був 1997-1998 навчальний рік. Необхідність такого реформування, не дивлячись на те, що вона зачіпає багато галузей і відомчі інтереси, диктується необхідністю припинення кризи в освіті, яка зачіпає третину населення.

Виходячи з цього Кабінет Міністрів України в 1997 році прийняв пакет ухвал щодо структурного реформування освіти в Україні.

Відзначимо лише 2 основних ухвали:

1. “Про вдосконалення мережі вищих та професійно-технічних закладів”.

2. “Про затвердження переліку напрямків та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями”.

Основна мета прийнятих ухвал - забезпечити сучасні вимоги щодо підготовки і перепідготовки кадрів при наявних бюджетних асигнуваннях з умовою збереження основних якісних характеристик системи освіти на рівні цивілізованих країн світу.

Основний зміст першої ухвали, стосується удосконалення системи мережі учбових закладів, і полягав в об'єднанні інтересів регіонального і загальнодержавного рівня. Такий підхід М. Згуровський (1997) називає державно-регіональним, оскільки спочатку це питання обговорювалося експертами спільно з представниками облдержадміністрацій на рівні регіонів і далі узгоджувалися із загальнодержавними інтересами. Згідно цієї ухвали був затверджений перелік учбових закладів, які ліквідовані, і перелік учбових закладів, які утворилися на базі ліквідованих малопотужних і неперспективних.

По другій ухвалі, відносно затвердження переліку спеціальностей необхідно підкреслити наступне. В Україні існував перелік, що налічує біля однієї тисячі спеціальностей. Багато хто з них взагалі не використовувався учбовими закладами, існували дуже вузькі спеціальності, що різко знижувало універсальність випускників, оскільки він значною мірою був побудований на вузько галузевому принципі і як результат - сьогодні різко впали замовлення на фахівця і, отже, працевлаштування випускників. [1, с.13].

Одним з основних критеріїв перегляду існуючого переліку - є приведення його у відповідність до вимог міжнародної стандартної кваліфікації освіти, що сприяє входженню України в міжнародну систему обліку і статистики. З цією метою цей перелік був розглянутий Європейським суспільством і відповідно отримані певні зауваження. В результаті проведення консультацій, побажань вузів і т.д. діючий на той період перелік був скорочений майже удвічі. Після цього в новому переліку зафіксовано 69 напрямів підготовки бакалаврів, 270 найменувань підготовки молодшого фахівця і 277 спеціальностей на рівні «фахівець», «магістр».

Результати та їх обговорення. Що стосується екологічного напрямку, то раніше, до скорочення, існувало п'ять спеціальностей, без урахування численних галузевих. Це - екологія, геоекоекологія, радіоекологія, моніторинг навколишнього природного середовища, прикладна екологія. По цих спеціальностях здійснювалася підготовка на рівні молодшого фахівця, бакалавра, магістра. На той момент залишилася одна спеціальність - «екологія». По цій спеціальності дано право готувати викладача. І окрім цього в переліку залишилися дві спеціальності підготовки молодшого

фахівця - ця «прикладна екологія» і «приладове забезпечення». Багатьом виключеним спеціальностям доданий статус спеціалізації, в рамках спеціальності «екологія і охорона навколишнього середовища», які вузи можуть оповістити в рекламних проспектах для абітурієнтів.

Таким чином, перший етап виконання програми структурного реформування освіти в Україні почав діяти з 1997 року. Прийняті ухвали і результати функціонування першого етапу, утворюють певну відправну позицію, вони служать основоположною базою для розвитку ідей і початком практичних кроків щодо розвитку системи професійної освіти в Україні. Попереду були нові завдання і можливості для творчості, очікування нових перебудов.

У 1998 році процес реформування продовжувався. Створені і почали працювати групи по складанню стандарту екологічної освіти. У 1999 році планувалося затвердити стандарт по підготовці бакалавра-еколога. У цьому ж році змінена назва екологічної спеціальності. Сучасна назва спеціальності - «екологія і охорона навколишнього середовища». За станом на 1998 рік по цій спеціальності затверджено 15 спеціалізацій. Через рік була додана ще одна спеціалізація. Ймовірно, цей перелік переглядатиметься і удосконалюватиметься.

Реформування та проведена робота по удосконаленню освіти в Україні підвели нас до того, що необхідно переглянути саму структуру навчання та переходити на європейські стандарти – багатоступінчасту освіту.

Таким чином, в Україні сьогодні функціонує багатоступінчата освіта: молодший фахівець, бакалавр, фахівець, магістр.

У основу підготовки еколога в університеті покладено чотири основні блоки: загальноосвітні дисципліни, спеціальні фундаментальні дисципліни, факультативи і дисципліни спеціалізації (Рис.1)

Блоки знань та умінь

Рис. 1 Структурно- логічна схема підготовки фахівця еколога.

В Українському стандарті (проекті) існує блок «Природно-научної підготовки», об'ємом 1998 годин і блок «Професійної і педагогічної підготовки» об'ємом 2025 годин. Самостійними є також блок «Вибіркові учбові дисципліни» з найбільшим об'ємом 3699 годин. [8, с.63; 9, с. 215; 10, с. 297]. На блок факультативів відводиться близько 1000 ч. Оскільки блок

факультативів є певною мірою нововведенням і відрізняється від раніше і що нині існують, скажемо про нього декілька слів. Механізм впровадження цього блоку в учбовий процес нам представляється у виділенні в учбовому тижні одного або більше «днів факультативів», в які студент може повністю задовольнити свої освітні і інші потреби. Дні факультативів - це дні самостійних робіт і задоволення інших освітніх потреб. Дні факультативів - це самостійне дослідження і будь-яка інша наукова або практична робота майбутнього фахівця, але не «по розпорядженню», а за бажанням студента.

У блоці спеціалізацій найбільш істотним є те, що перелік спецкурсів підрозділяється на обов'язкові для всіх спеціалізацій і спецкурси кожної окремо взятої спеціалізації. Причому по кожній спеціалізації є не жорсткий перелік, а можливість вибору. Наприклад, з 15 пропонованих спецкурсів студентові необхідно вибрати для вивчення тільки шість або сім. Кожен спецкурс оцінюється в балах. На право освоєння певної спеціалізації необхідно набрати відповідну кількість балів.

Висновки. Поза сумнівом, що у пропонованого підходу є свої слабкі і сильні сторони. У міру впровадження він може бути вдосконалений і приведений до тієї форми, яка необхідна для отримання студентом певних знань та умінь. Але безперечним є те, що в період «екологічного буму», у тому числі і в екологічній освіті, необхідний гостро зважений, науково - обґрунтований підхід до вирішення будь-якої екологічної проблеми, без стихійності і скороспішних рішень, потрібна розробка фундаментальних довгострокових програм, побудованих з урахуванням досвіду всього людства.

Література:

1. Згуровський М.З. Підготовка кадрів – на рівень сучасних вимог. //Освіта і управління. - 1997. – №1.
2. *Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту):* Постанова Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998р №65 // Законодавство України. Інформаційно-спрочна система июнь 2001.
3. *Про вищу освіту:* Закон України, від 25.01.2002 // Освіта. – 2002 - №12-13. – с. 5 - 12
4. Корсак К. Нові міжнародні стандарти вищої освіти. // Науковий світ.- 2002.- №1 – С.14-15.
5. Некос В. Ю. Вступ до фаху. Екологія та охорона навколишнього середовища. Навчальний посібник. Вид. друге. Доп. та перероб. - Х., ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2002. -174 с.
6. Концепція екологічної освіти України К. 2001. – 35с.
7. Галузевий стандарт вищої освіти з напрямку 0708 – Екологія. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра (проект). К., Міністерство освіти і науки України; 2002 – 78с.
8. Галузевий стандарт вищої освіти з напрямку 0708 – Екологія. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра.(проект). К., Міністерство освіти і науки України; 2002 – 305с.

9. Галузевий стандарт вищої освіти з напрямку 0708 – Екологія. Засоби діагностики якості вищої освіти бакалавра. (проект). К., Міністерство освіти і науки України; 2002 – 350с.

Summary

Structural reformation in the region of education is dictated the necessity of stopping of crisis in education, which touches third of population and touches a lot of industries and interests of departments. There is a necessity to provide modern requirements in relation to preparation and retraining of shots at present budgetary assignations with the condition of saving of basic high-quality descriptions of the system of education on the nowadays stage. Thus, in Ukraine multi-stage education functions today: junior specialist, bachelor, specialist, master's degree. This education has the weak and strong sides and with every year perfected and collects turns.